

Podborský, Vladimír

Halštatský kostrový hrob z Žerotic (okr. Znojmo)

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1962, vol. 11, iss. E7, pp. 92-95

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/110235>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

uzavřené porosty typu *Quercetalia roboris*. Celkem se v materiálu z halštatu Bulhar vyskytlo 15 druhů a rodů dřevin.

E. Opravil

Справка о предохранительном исследовании селища горакской культуры около деревни Булгар. Кафедра преистории университета имени Яна Евангелиста Пуркyně в Брно в 1960 году при исследовании с целью предохранить находки селища найдла 7 объектов, из которых объектам номер 3, 5, 6, и 7 относятся к гальштатской эпохе (рис. 5 и 6). Большинство найденного материала (рис. 7) относится к средней степени горакской культуры. Удалось обнаружить и старогальштатский горизонт с керамикой велатичко-подольского типа и полумесяцки из младшей славянской эпохи.

Анализом деревянных углячков удалось доказать, что состав луговых лесов ширжего течения реки Дня отличается от современного состава присутствием татарского клена. В гальштатскую эпоху преобладал дуб вместе с ясенями, ивами, тополями. Всего определено 15 видов древесных пород (см. таблицу).

Bericht über die Rettungsgrabung auf der Siedlung der Horákovcer-Kultur bei Bulhary. Durch die Rettungsgrabung des Lehrstuhles für Prähistorie der J.-E.-Purkyně-Universität in Brno wurden im Jahre 1960 sieben Objekten bloßgelegt, von welchen die Objekte Nr. 3, 5, 6 und 7 der Hallstattzeit zugehören (Abb. 5 u. 6). Das Übergewicht des Fundmaterials (Abb. 7) konnte man der Mitt- Stufe der Horákovcer-Kultur (Ha C₂ - Ha D₁) zuweisen. Es gelang noch sowohl eine allhallstattische Schicht mit Gefäßen des Typus von Velatice--Podoli als auch ein Siedlungsobjekt aus der jüngeren slawischen Burgwallzeit zu entdecken.

Die Analyse der verkohlten Holzresten hat erwiesen, daß sich die Zusammensetzung der Auwälder am unteren Stromlauf des Flusses Dyje nur durch die Anwesenheit von Ahorn *Acer laticarum* L. von der heutigen unterscheid. Zur Hallstattzeit wurde die vorherrschende Eiche vor allem durch Eschen, Ulmen, Weiden und Pappeln begleitet. Insgesamt hat man 15 Holzarten bestimmt (siehe Tafel).

Halštatský kostrový hrob z Žerotíc (okr. Znojmo)

V srpnu roku 1958 objevili R. M. Pernička a St. Ševčík, pracovníci katedry prehistorie filosofické fakulty UJEP, při průzkumu okolí obce Prosiměřice porušený kostrový halštatský hrob v malém písečniku v Žerotičích na Znojmsku.

Odb. asistent PhDr. R. M. Pernička mi předal nálezový materiál i s dokumentací ke zpracování, za což mu zde vyslovuji srdečný dík.

Lokalita leží severovýchodně těsně za vsí, u sýpky, na kopečku nad zříceninou žerotické tvrze, po pravé straně silnice Žerotice—Zeletice (obr. 8). Na mírně k jihu se svažujícím terénu zde založili pískovnu pro místní účely a při těžbě písku prý se zde zničilo několik hrobů. Náhodně nález odtud zachránil ředitel Jihomoravského musea ve Znojmě A. Hudec. V současné době je dno pískoviště použito jako školní hřiště.

Zbytky kostrového hrobu byly zachyceny v profilu písečniku, v hloubce 40—50 cm od povrchu. Větší část kostry byla již zničena, odkrytím zbývající části hrobové jámy však bylo možno situaci pohřbu veelku rekonstruovat. Hrobová jáma měla téměř pravidelný obdélníkový tvar se zaoblenými rohy (2×1,50—1,60 m). Byla orientována delší osou téměř pravidelně ve směru V—Z (obr. 8). Podobnou orientaci asi měla i kostra, jejíž poškozená horní partie s lebkou byla ve východní části hrobové jámy zachycena. Nádobý rozložené po pravé straně kostry (viz obr.) tvoří podstatu inventáře hrobu (č. 1—8). Jinak se v hrobě našlo rohové škrabadélko (č. 9), atypický rohový ústěp (č. 10), zlomek bronzového drátu (č. 11) a kančí kel.

Popis nálezů

1. Velká amforovitá zásobnice s mírně podlomenou výdutí a nožkovitým dnem. Povrch uvnitř hnědý, vně tuhovaný; tuhovaná je i plocha vnitřní části okraje. Zlábková výzdoba je soustředěna na hrdlo a horní část výdutě; v 57; šo 33; šv 59; šd 14; obr. 9:1; inv. č. 29 126.

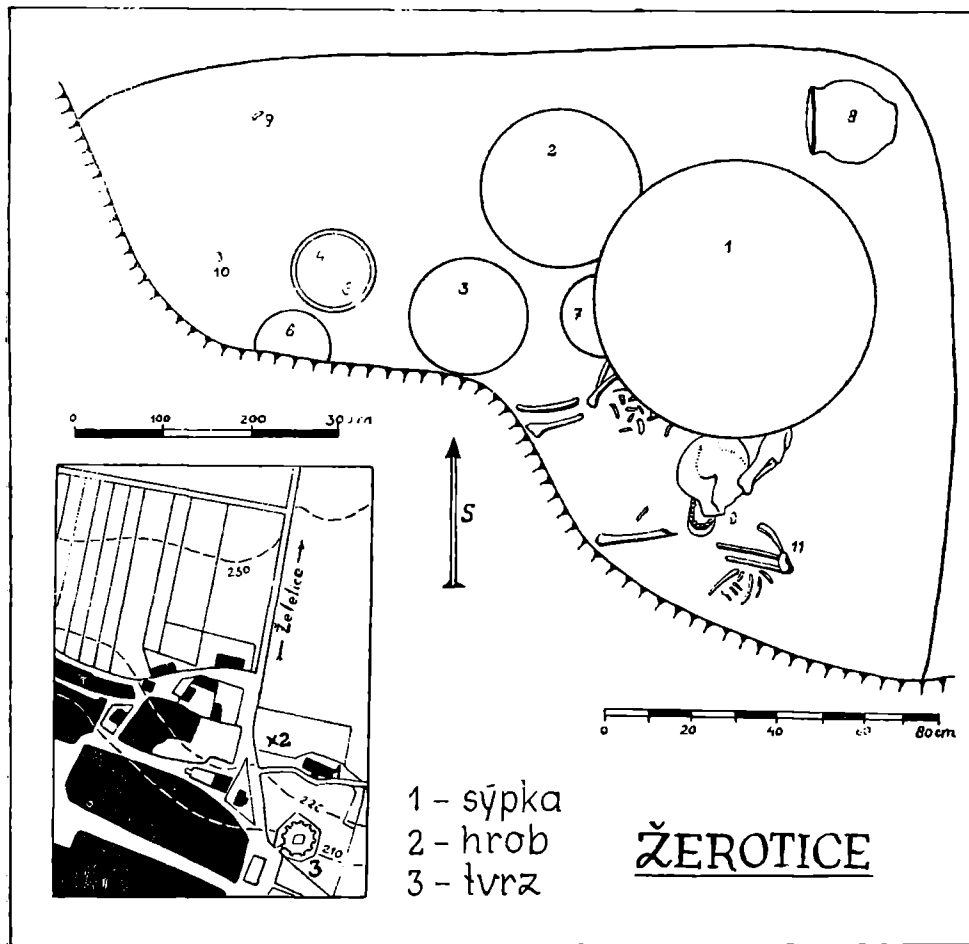
2. Menší amforovitá zásobnice, tvarem, provedením i výzdobou velmi podobná č. 1; v 30; šo 18,5; šv 33; šd 11; obr. 9:2; inv. č. 29 126a.

3. Vyšší osudí široké výdutě a rovného dna s nižším hrdlem a rozevřeným okrajem. Tmavě hnědý vyhlazený povrch má na horní straně výdutě 6 skupin po čtyřech šikmých zlábkách; v 15,5; šo 15,5; šv 25,6; šd 10,6; obr. 9:3; inv. č. 29 124.

4. Hrubší miska s prolhnutým hrdlem a mírně vklopeným dnem. Povrch je původně oboustranně tuhou vyleštěný, uvnitř je tuhovaná čtyřcípá hvězdice s vleštovanou výzdobou mezípolí; v 8,5; šo 21,5; šd 8,7; obr. 9:4; inv. č. 29 125.

5. Podobná miska s prolnutým hrdlem a mírně vklopeným dnem. Korodovaný červenohnědý povrch byl původně uvnitř po celé ploše a vně na hrdle tubován; v 7; šo 19; šd 6.2; obr. 9:5; inv. č. 29 129.

6. Menší miska s mírně zataženým okrajem a vklenutým dnem. Hnědě hlazený povrch má uvnitř vtuhanou výzdobu v podobě radiálních pásů; v 5.5; šo 17; šd 7.4; obr. 9:6; inv. č. 29 128.

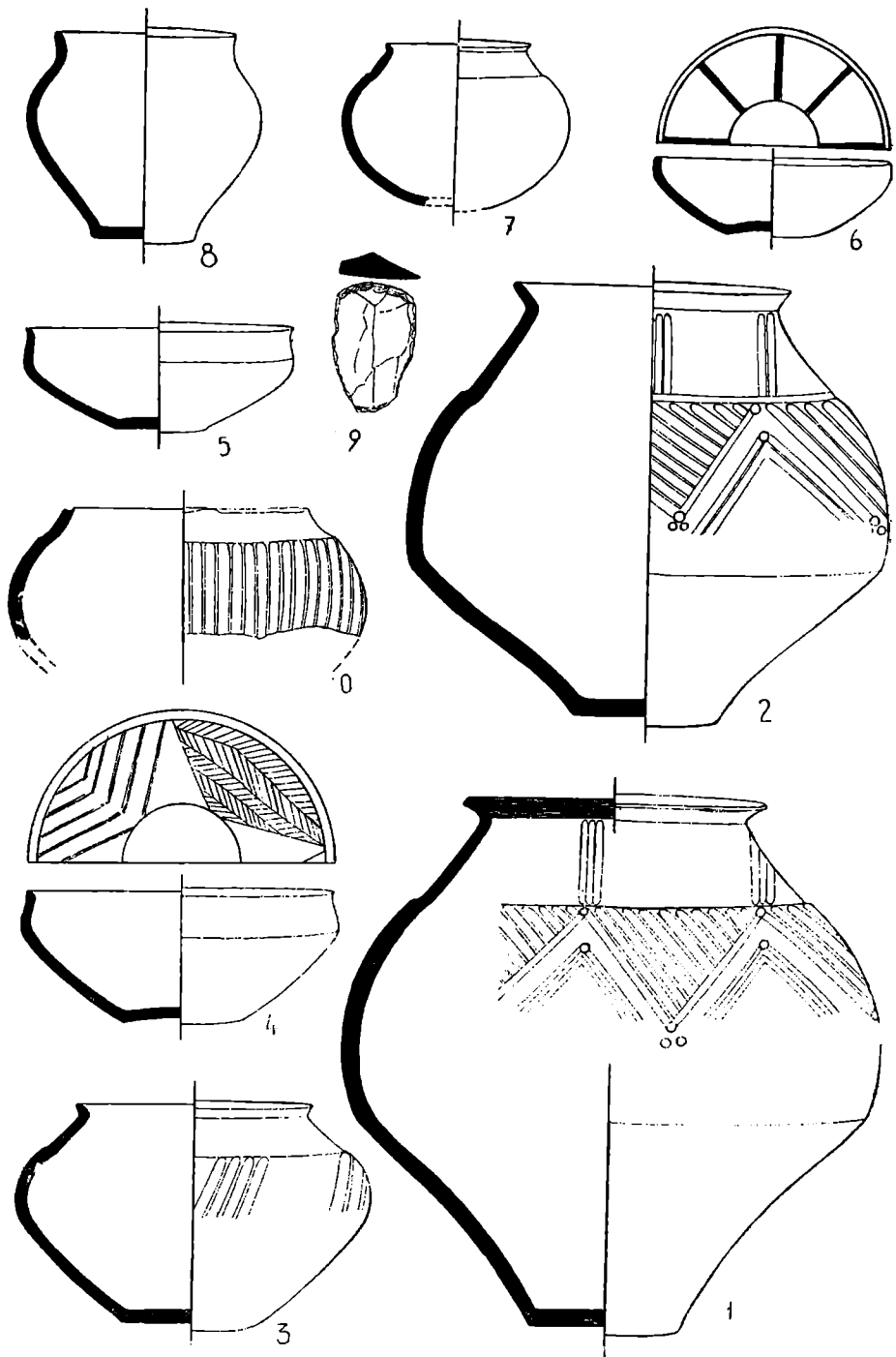

Obr. 8. Žerotice (okr. Znojmo). Nálezová situace halštatského hrobu. (Kresba S. Ševčík.)

7. Malá baňatá nádobka s kulovitou výdutí, kuželovitým hrdélkem a mírně vychýleným okrajem. Povrch je dobře do černa vyleštěn, bez výzdoby; v 11.5; šo 10; šv 15.3; obr. 9:7; inv. č. 29 123.

8. Jemná hrncovitá nádobka s mírně vychýleným vyšším hrdlem a rovným nožkovitým dnem. Povrch je poněkud zhlazený, hnědočerné až černé barvy; v 14.5; šo 13; šd 8; obr. 9:8; inv. č. 29 127.

9. Drobné rohové skrabadélko s nepravidelnou boční retuší a zesíleným tělem, bělošedé barvy; d 3; š 1.8; obr. 9:9; inv. č. 29 131.

Obr. 9. Žerotice (okr. Znojmo). Inventář halštatského hrobu.

10. Část širšího souvisle kanelovaného osudí hnědé barvy (nalezeno v druhotném uložení — příslušnost k uvedenému hrobovému celku je nejistá); šv 24; obr. 9:0; inv. č. 29 130.

Žerotický hrobový celek přináší typický keramický materiál jihomoravské keramiky, jejího vrcholného vývojového stadia. Horákovskou kulturu se sice dosud nepodařilo spolehlivě detailně časově rozřídit (srov. *J. Nekvasil*, PA LII/1, 1961, str. 256–257), avšak po pracích M. Solleho a J. Nekvasila se rysují více méně zřetelně 3 prozatímní horizonty: nejstarší, tvořící přechod od stupně Ha B, představovaný skupinami zárových hrobů se starobylou horákovskou keramikou (Dol. Věstonice: *J. Nekvasil*, op. cit., str. 253, obr. 2; Těšetice, hrob 2: *V. Podborský*, AR XII, 1960, str. 645, obr. 225; některé hrobové celky z Brna-Obřan, Brna-Zidenic, Podolí), vyspělý — snad ještě s dále dělitelným vývojem (Ha C₂, Ha D₁) a složitou vnitřní ekonomicko-společenskou strukturou — do něhož spadají četné kostrové hroby a molybníky (Horákov, Holásky, Popovice aj.) a konečně pozdní, představovaný zatím nejvýrazněji skupinou sídlišť typu Jaroměřice—Střelice, zatímco hrobových celků tohoto období je velmi málo (Blučina, Syrovice?).

Podle tohoto schématu lze žerotický hrob zařadit do středního stupně, pro což svědčí zejména výrazně profilovaný, vyšší typ obou amforovitých zásobnic, dále osudí se šikmými žlábkovanými třásněmi, jež ukazuje již plně transformovaný tvar oproti horizontu Ha B a má analogii v hrobě 37 z Těšetic (*V. Podborský*, op. cit., str. 647, obr. 227) a dále i oba typy misek, které ostatně přezívají dosti dlouho do pozdního období. Fragmentární jemně kanelované osudí (obr. 9:0) je typologickou recidivou ke druhému halštatskému stupni, tvarově však již velmi pokročilou. Zvláštní pozornosti zaslouží jemnější hrncovitá nádoba (obr. 9:8), která má jen vzdálené analogie (Stará Břeclav, Zábrdovice—Vedrovice, Popovice) a je pravděpodobně jemnou variantou typu hrncovitých nádob, které v sídlištním materiálu převládají zejména v konečné fázi halštatského vývoje u nás. Tenkostěnná drobná nádobka kulovitého těla (obr. 9:7) má nejisté chronologické postavení; objeví se již v časněhorákovském horizontu zárových hrobů (Dol. Věstonice: *J. Nekvasil*, op. cit., str. 253, obr. 2:9) i v horizontu halštatsko-latenském (Jaroměřice: *M. Solle*, PA XLVI/1, 1955, str. 125, obr. 13:7). Nálezy štipaných kamenných nástrojů v halštatských hrobech jsou dosti časté; zatím však se nikdo nad jejich výskyt podrobněji nezamýšlel. Nechceme v této stručné stati rozhodovati, zda tu jde o opravdové, ještě používané nástroje (v našem případě by se to mohlo týkat škrabadélka), či spíše o předměty náhodného výskytu. Nález kančího klu v hrobě z Žerotice napovídá, že jako nilodar sem byla přiložena původně asi i masitá potravina (vepřové maso), v halštatských hrobech celkem běžná.

V. Podborský

Гальштатская могила с труположением из Жеротиц, район Зноймо. В маленьком песчаном карьере за селом Жеротице, у амбара, над развалинами местной крепости (см. рис. 8) спасли работники кафедры археологии остатки могилы с труположением вместе с 9 сосудами, 2 кремнивыми отщепами и с фрагментом бронзовой проволоки. На местонахождении по всей вероятности находятся весь могильник. Наше обнаружение можно включить в состав юго-моравской, т. наз. гораковской культуры. Эту культуру мы можем предварительно разделить в 3 степени: 1) старшая степень с белыми погребениями с трупосожжением, 2) развитая степень с длинным развитием (вероятно ст. Ha C₂ — Ha D₁); сюда надо присоединить богатые курганы и многочисленные плоские могилы с труположением, 3) поздняя степень, которая до сих пор выразительнее всего представляемая селищами поздне-гальштатского периода типа Паромержице—Стржилице. — Наша могила содержит типичные керамические формы (см. рис. 9) средней степени гораковской культуры.

Ein hallstattzeitliches Skelettgrab aus Žerotice (Bezirk Znojmo). In der kleinen Sandgrube, knapp hinter dem Dorf Žerotice (Bez. Znojmo.—Znaim, Südwestmähren), bei dem Speicher, über der Ruine der dortigen Feste (siehe Abb. 8) haben die Mitglieder des Katheders der Prähistorie Reste des Skelettgrabes mit 9 Tongefäßen, 2 Steinartefakten und mit dem Bruchstück des bronzenen Drahtes gerettet. Auf der Lokalität ist — aller Wahrscheinlichkeit nach — ganzes Gräberfeld. Unser Fund können wir der süd-mährischen Horakoverkultur anreihen. Diese Kultur dürfen wir vorläufig in 3 Stufen einteilen: 1) die ältere Stufe mit den armen Brandgräbern, 2) die blühende Stufe mit der langen Entwicklung (wahrscheinlich Ha C₂—Ha D₁), wo kann man die reichen Hügelgräber und die zahlreichen Flachgräber anzureihen, 3) die späte Stufe, welche bisher durch die späthallstattzeitlichen Siedlungen vom Typ Jaroměřice—Střelice am besten vorgestellt ist. Unser Grab stellt die typischen keramischen Formen (Abb. 9) der mittleren Stufe der Horakoverkultur dar.

Zachraňovací výzkum na pohřebišti z doby římské u Šitbofic (okr. Břeclav)

Šitbofické pohřebiště z doby římské je známo od roku 1932, kdy zde byly při zemědělských pracích narušeny zárové hroby; pět hrobů, zčásti značně rozrušených, bylo vybráno